

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..." (Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

**V. évfolyam 50. szám
2001 április**

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a **II.** kerületi, **VI.** kerületi, **IX.** kerületi és **XI.** kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívottan és hívatlanul mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

Az örmény hitvallásból

Április

"Értünk emberekért, és a mi üdvösségünkért alászállt az égből: megtestesült, emberré lett, tökéletes módon született a Szent Szűz Máriától a Szentlélek által."

A hitvitákban azt hányták az örmények szemére, hogy nem fogadják el Krisztus emberségét. Íme a válasz a hitvallásból: Máriától emberré lett. Igaz, ebben közreműködött a Szentlélek, de tökéletes módon született meg, vagyis jött e világra, akár más ember. A Szentlélek ihlette a zsinati atyákat is 451-ben, mikor a kalcedoni zsinaton kimondták, hogy Krisztusnak kettős: isteni és emberi természete van. Ám az emberi fonákság mindent el tud rontani: az örmények háború miatt nem voltak ott a zsinaton. A további időkben is sokat akadályozták őket a háborúk, súlyos viszontagságuk, de üdvösségük Jézusban megmaradt.

Dr. Sasvári László

Megkésett válasz a nagybőjtről

Utánnymás a Szabadság 2001. márc. 7. számából

Oláh Dénes plébános Kolozsvár

Most egy éve, ismeretlen telefonáló afelől érdeklődött, hogy valójában hány napból is áll a nagybőjt. Gondolkodás nélkül válaszoltam: negyven napból. Emberem visszakérdezett: és hány hét? Hat hétből, melyhez még hozzá kell adni a hamvazószerdától számított 4 napot. Na és az hány nap? Mire fejben elvégeztem a műveletet, már mondta is: nemde ez negyvenhat nap? Igen, mondtam, ez valóban negyvenhat nap. S akkor mi történt, hiba van a naptárban? Nem, a naptárban nincsen hiba, válaszoltam. Egészen másról van szó. És a szó bennem maradt, mert csak ő tudja, hogy miért, de letette a kagylót.

Nagyon rosszul éreztem magam. Szomorú voltam, hogy nem tudtam a tisztességgel kérdezőnek, gyors, tömör és világos választ adni. Arra az elhatározásra jutottam, hogy nyilvánosan adom meg a választ, hátha mások is választ kapnak.

A Bibliában gyakori a negyvenes szám. A vízözönt megelőzően negyven napig ömlött az eső a földre. A választott nép negyven évig élt a pusztában. Mózes negyven napig tartózkodott a Sinai hegyen. Illés negyven napig vándorolt a Hóreb-ig. Jónás negyven napos böjtöt hirdetett Ninivében. Nyilvános működésének kezdetén Jézus is negyven napig böjtölt. Föltámadása után negyven napig tartózkodik a földön.

Az ószövetség embere igen gyakran böjtölt. Számára a böjt a lélek Isten színe előtti meghajlása és megalázkodása volt. Böjtjének külső jeléül zsákszerű darócruhát öltött, hamut hintett a fejére, a földre vagy éppen hamuba ült, nem mosakodott, kibontotta, sok esetben meg is tépte a haját, megszagatta a ruháját. Az csak természetes, hogy ami ennyire látványos, az előbb-utóbb elfajul. Ezen túlkapások ellen emelte föl szavát Jézus a hegyi beszédben:

"Amikor böjtöltök, ne öltsetek olyan ábrázatot, mint a képmutatók, akik komorrá változtatják arcukat, hogy lássák böjtölésük. Bizony mondom nektek: már meg is kapták jutalmukat. Te, amikor böjtölsz, kend meg a fejedet és mosd meg az arcodat, hogy ne lássák rajtad az emberek, hogy böjtölsz, hanem csak Atyád, aki a rejtekben is ott van. Akkor Atyád, aki a rejtekben is lát, megjutalmaz". (Mt 6, 16-18)

Az őskeresztények kezdetben csak két nap, nagypénteken és nagyszombaton böjtöltek. 196-ban Ireneusz egyházatyja jegyzi fel, hogy vannak akik 1, akik 2, illetve olyanok is vannak, akik 40 napot böjtölnek a feltámadás ünnepe előtt. Arról is írásos feljegyzésünk van, hogy Alexandriában 250-ben a nagyhéten a hívek kenyéren és vízen böjtöltek. A 325-ös niceai zsinat már tud a 40 napos böjtről. 330-ban Atanáz már mint kötelező gyakorlatot említi. Valójában ez csak 36 napos böjt volt, mert a nagyböjt csak hat hétből állott. A vasárnapok pedig sosem voltak böjti napok.

Egyszerű a kiszámítása: $6 \times 7 = 42 - 6 = 36$. A VII. századi Geláziánus szerint azonban már a nagyböjt első vasárnapja előtti szerdán, azaz hamvazószerdán kezdődik a húsvéti készületi idő. Valójában csak így egészült ki a nagyböjt 40 naposra. A kiszámítás technikája ugyanaz: $6 \times 7 = 42 + 4 = 46$. De mert vasárnap sosincs böjti nap, kivonva belőle a hat vasárnapot, megkapjuk a negyven böjti napot.

Még mint érdekességet említem meg, hogy a keleti egyházban a szombat sem böjti nap. Ám ők is ragaszkodnak a negyvenes számhoz. Ezért náluk nyolc hét a nagyböjt. Itt is elvégezhetjük a számítást: $8 \times 7 = 56 - 16 = 40$.

Befejezésül *Bálint Sándor* a szakrális hagyományvilág legjelesebb magyar képviselőjének *Karácsony, húsvét, pünkösd* című könyve egy lábjegyzetét idézem: "... amikor a török készült Magyarországot elfoglalni, egy vitézét előre küldötte kémnek. Éppen farsangháromnapokon érkezett ide, amikor őseink javában mulatoztak, mintha az eszüket is elvesztették volna. Negyedik nap azután mindenki a templomba iparkodott. A török megleste őket. Láttá, hogy a pap mindenkinek a homlokára tesz valamit. Visszatérve jelentette a szultánnak, hogy a magyaroknak három nap alatt minden eszük elment, negyedik nap azonban a pap visszatette a helyükre." (Húshagyó 10. 383. old.)

Szívemből kívánom, hogy minél több embernek kerüljön vissza az esze a helyére, s akinek már a helyén van, az úgy vigyázzon rá, mint legdrágább kincsére.

Oláh Dénes plébános, Kolozsvár

Köszönet

az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjainak, akiknek adományából kb.150 kg ruhát juttatunk el a Máltai Szeretetszolgálat útján a hazai árvíz-károsultaknak.

Hálásan köszönjük a XIII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzaton keresztül Forgách Sándorné felajánlását az EÖGYKE javára.

Köszönetet mondunk *dr. Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissz* tagtársunk adományáért: Domonkos Béla szobrászművész által alkotott *Kiss Ernő aradi vértanú ovális réz domborművéért*, amely Az 1848-49-es szabadságharc magyarörmény hősei c. kiállításunkon látható volt Lázár Vilmos és Czetz János domborművével együtt.

Ugyancsak megköszönjük a Terézvárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzatnak a kiállítás virágdíszítését, valamint a terem őrzésében nyújtott segítségüket, amelyben a IX. ker. ÖKÖ is kivette részét.

Ugyancsak köszönetet mondunk uzoni *dr. Temesváry Jánosné*nak és *Jakabffy Ernő*nek az egyesületünk működéséhez nyújtott 5000 Ft-os adományaikért, valamint mindazoknak, akik kisebb összeggel működésünket támogatták.

Armenia, 1892. május Húsvét Az örmény hagyományból (Húsvéti cikk)

Az Úr angyala megjelenék Józsefnek álmában mondván: Kelj föl, vedd a gyermeket és anyját és fuss Egyiptomba, és maradj ott, míglen megmondom neked. Mert keresni fogja Heródes a gyermeket, hogy elveszítse." Máté II. r. 12.v.

Ezen isteni parancs után József a gyermekkel és ennek anyjával azonnal útra kelt. Mária számaron ülve ölében tartotta a világ Megváltóját.

Most lássuk, mit mond a hagyomány.

Már-már Egyiptom határán vannak, midőn a Színai hegy közelében keskeny, kígyózdó hegyszorosozhoz értek. E hely rablóknak volt tanyája, itt találtak menedéket a gonosztevők is.

És ezek egyike észreveszi az utasokat, visszatér és tudtára adja főnökének. A rettenetes főnök, Tizmász kezdetben azt hitte, hogy szemet kápráztató látományt, vagy álmoképet lát. Nézi figyelemmel, közelebb megy, végre meggyőződik, hogy élő valóság. "Ime egy fiatal asszony - mondja - ki kisdedet tart ölében és egy tisztességes, ártatlan férfiú, ki vezetője és öre e két szegény lénynek." Méltán csodálkozhatott a főnök; mert a hely, hol haladt a szentcsalád, emberi vérrrel volt áztatva; minden szerencsétlen, ki e tájra vetődött, itt biztos halálát lelte; nem kegyelmeztek itt senkinek. Még az ég szárnyasai sem állapodtak meg itten.

Tizmász - mondja a hagyomány - isteni sugallatban részesül, bámuló lelkiismerete fölébred, megkönyörül ezen őszinte utasokon és csodálkozva így kiált fel: "Oh, atyja csillagoknak, oh, védő szelleme a mindenségnek! Minő csoda ez? Minő hasonlíthatatlan látvány terül el szemeim előtt? Harmincz év óta ezer meg ezer kard villogott e gonosztevő kézben, számos büntetlenek ontottam ki vérét, mindenfelé rettegést és halált osztottam, neventől remegett Egyiptom, Palestina és Arabia. De miért környez e perczen félelem és csodálkodás? Milyen hatalom az, mely nem engedi, hogy kezemet kardom felé mozdítsam és egy-két lépést előre tegyek? Oh Istenem, mily fenyegető csapat reám nézve e látomány! Két kép áll egymással szemben: a mennyei ártatlanság és a megtestesült gonoszság."

És tüstént parancsot adott embereinek, mondván: "Fegyverkezzetek rögtön és csatlakozzatok e családhoz, vezéreljétek őket veszélytelenül és biztosan addig, hová menni akarnak. Jól figyeljétek: ezeknek élete az én életem: Hozzájok senki, még az ég madarai se közeledjenek."

Azonnal teljesítették a főnök parancsát.

Elmult harmincz év.

Heródes meghalt, a gyermek, Jézus Egyiptomból visszatért Zsidóországba, hol nőtt és gyarapodott Isten és emberek előtt kedvességben.

Aztán elérvén teljes korát, teljesíteni kezdte isteni hivatalát. Válogatás nélkül prédikált mindenkinek és tanította az élet útját; de végre nemzetfelei kiolthatatlan gyűlöletének és irigységének lett áldozata: a Golgotha hegyén keresztre feszítettetett.

Figyeljünk az üdvíratra.

"Vitetik vala más két gonosztevő is ő vele, hogy kivégeztessenek. Egyik pedig a latrok közül, kik ott függenek vala, káromolá őt, mondván: Ha te vagy a Krisztus, szabadítsd meg tenmagadat és minket is. Felelvén pedig a másik, feddé őt, mondván: Te sem féled az Istent, holott ugyanazon büntetés alatt vagy. És mi ugyan igazságosan, mert cselekedeteinkhez méltó díjt veszünk; de ez semmi gonoszt nem cselekedett."

Szt. Lukács evangélioma 23 r. 32, 39, 40.

Oh, csodálatos találkozás! Ez a gonosztevő, ki a másikat feddette, nem más, mint Tizmász, a rablófőnök, ki harminczhárom évvel előbb az arab hegyek egyik veszedelmes szorosában oly nemeslelkűen védelmezte az Isten Fiát és ki Jézus szenvedésének évében elfogtván, gonoszságaiért a Golgotha hegyén a világ Megváltója mellett kereszthalállal lakolt.

"És (a jobb felől levő) mondá Jézusnak: Uram! Emlékezzél meg rólam, midőn országodba jutsz. És mondá neki Jézus: Bizony mondom neked, ma velem leszesz a paradicsomban."

Sz. Lukács evang. 23 r. 42, 43.

Az "Árévelk" után eredeti örményből közli: *Szongott Kristóf*

Húsvéti örmény népdal

Az örmény anya leányát az élet számára neveli. Megszoktatja háziasságra; járattja iskolába; de megtanítja sütni, főzni, varrni is. Régen, midőn e dal keletkezett, az örmény asszony tudott fonni, szőni is. /./.. A nagybőjt hét hete alatt sok fonalt font a leány, de letette húsvétra a guzsalyt és így dalolt (az örmény dalt magyar fordításban is közöljük):

Zádíg, zádíg párov égár,
Tun mjér déghe párov égár.
Oren achte funt minéczhi,
Gárdásáresz ilig léczhuczhi,
Liszér jev ruthág máséczhi,
Kherdinkhesz i vedksz icsuczhi.
Gámér hávgith, szirun hávgith,
Szirágánisz háur hávgith.

Húsvét, húsvét Isten hozott,
Helységünkbe Isten hozott.
Hét fontot naponként fontam,
Orsómra fonalt sodortam,
Gúzzsal, munkával kínlódtam,
Bő verejtéket hullattam.
A mit küldök: piros tojás.
Vedd kedvesem: az száz tojás.

Húsvéti üdvözet

A hazai örmények húsvét első napján, sőt szombaton estve a körmenet alatt is a következő, szép, követésreméltó szokást gyakorolják. Találkozik A. B.-vel.

A.: Krisztosz hárváj i mérélocz (Krisztus feltámadott halottaiból).

B.: Cziéz miéz ávedisz (Önnek és nekem ez örömünkre szolgál).

A.: Sád háruthián orér hásznik párov, ároghcshuthénov, uráchutheámp és mjéghácsthoghutheámp. (Érjen el sok feltámadási nap jól, egészséggel, örömmel és bűnbocsánattal).

Erre melegen megszorítják egymás kezét, azután távoznak.

Idézeteinket az Arménia 1892. májusi, húsvéti számából vettük A korabeli helyesírást, valamint az örmény vers Szongott-féle átírását igyekeztünk betű szerint megismételni.

Utánnnyomás az Új Ember 2000. március 12. számából

Beke György

Akik menedéket nyújtottak a Szabadság-szobornak A minoriták Aradon

Utolsóként papok beszélhettek a halálra szánt magyar tábornokokkal. Négy minorita atya, egy református és egy ortodox lelkész.

Először 1849. október 5.-én, déli két óra tájban lépték át a vár kapuját, mikor már értesültek a halálos ítéletek jóváhagyásáról.

A fenyegető várerőd és a megdermedt város közötti egyedüli kapcsolatot a papok jelentették: *Winkler Brúnó, Sujánszky Eusztách, Bardócz Sándor* és *Pleva Balázs* minorita szerzetesek, *Baló Béni* református lelképásztor és *Vasile Sombati* ortodox pópa. Átaluk szerzett tudomást a város az elítéltek utolsó óráiról, a tábornokok hangulatáról.

Délután öt óráig maradhattak a lelkészek a várban. Azon az estén Aradon minden ház sötét maradt, csak halvány gyertyák világítottak a hátsó szobákban.

A minorita templomban az atyák sokáig, nagyon sokáig imádkoztak.

A néma város gyászolta a tábornokokat, a szabadságot, önmagát.

Másnap, október 6.-án hajnalban a minorita atyák, a református lelkész és ortodox pap visszatértek a várba, és utolsó útjukra kísérték a tizenhárom tábornokot: a golyó általi halálra ítéltet az északi vársáncba, a bitóra szántakat a déli oldalra.

Saját, vér szerinti rokonaikat sem temethették volna nagyobb fájdalommal az aradi minoriták, mint eszme-rokonaikat, a tizenhárom tábornokot.

Az aradi minoriták rokonszenve a magyar szabadságharcra természetesen módon következett a rend addigi, másfél évszázados itteni történetéből.

Az 1702-es alapítás után fél évszázaddal, 1750-ben magyar gimnáziumot állítanak fel. A rend tagjai plébánosi szolgálatokat is végeznek. Felbecsülhetetlen szerepet játszanak az aradi magyar művelődésben. A szabadságharc leverése után a hatóságok gáncsolták tevékenységüket, de ha a történelem szólította őket, mint Trianon után, a román uralom idején, a minoriták azonnal vállalták a legnehezebb feladatokat, a magyar nyelv és kultúra védelmét.

Arad kisebbségivé lett magyarságának nemcsak lelki gondozásával, de művelődésével is törődtek a jó minorita atyák.

Szent Ferenc halálának 700. évfordulóján a rendház udvarán letették a magyar művelődés otthonának alapkövét; és a következő év pünkösdjén már fel is szentelték a minorita kultúrházat.

Ebben az épületben szerkesztették és nyomtatták a *Vasárnap* című kétheti folyóiratot, s olyan írók, költők olvastak fel a ház dísztermében, mint a székely *Tamási Áron*, *Nyírő József*, a felvidéki *Mécs László* és az aradi születésű *Szentimrei Jenő*.

Arad százötven esztendőn át, jóban-rosszban a maga halottaiként őrizte a tizenhárom tábornok emlékét. Velük együtt minden mártír szabadságharcosét. A város főterén 1890.

október 6.-án felavatták azt a szoborcsoportot, amelyet azóta magyarul csak úgy neveznek, hogy Szabadság-szobor.

A kompozíció, amelyet eredetileg *Huszár Adolf* képzelt el, de *Zala György* fejezett be, *Köllő Miklós* segítségével, a központi alak, egy szépséges nő, aki "Hungáriát" jelképezi, jobbával tölgy- és babérkoszorút tart magasra. A szabadság eszméjének diadalát sugározza. Bal kezével Szent István kardjára támaszkodik (a Prágában őrzött kard másolatára), fején Mátyás király híres "fekete seregének" sisakja, amelyet a fejedelmi méltóság jelképeként korona vesz körül, amely Szent Margit koronájának mintájára készült másolat. A sisak alól jobbról és balról egy-egy hajfonat csüng. Testét sodrony páncéling borítja, védelmezi; ilyen viseltek az egykori harcosok: magyar motívumokkal gazdagon hímzett lovagi öltözet. "Hungária" lábát szintén sodronypáncél borítja, és lovagsarkantyút visel. Bal karján Mátyás király pajzsa. Jobb vállán párdúc bőr, amilyent a honfoglaló Árpád vezér viselt ...

A szoborcsoport talpazatán négy jelképes epizód: az áldozatkészség, a harckészség, a haldokló harcos és az ébredő szabadság allegóriái.

Végül, az alapzaton féldomborművek, arcképek: a tizenhárom tábornok arcmásával.

Arad román urai Trianon után a régi Magyarország jelképét látták a mártírok szoborcsoportjában. Ebben az időben felgyorsult a magyar múlt emlékeinek eltüntetése. Porba hulltak Petőfi, Kossuth és Bem tábornok szobrai Marosvásárhelyen, Kolozsvárott, a Székelyföldön. Nagyvárad főteréről "elköltöztették" a város alapítójának, Szent László királynak a szobrát.

Bukaresti kormányhatározat döntött arról 1925-ben, hogy Aradon le kell dönteni a Szabadság-szobrot, Kossuth Lajos szobrát, és ezzel együtt leszerelni a falakról huszonöt magyar emléktáblát. Kossuth szobrának nyoma veszett. A márványtáblákat összetörték. A Szabadság-szobrot azonban csak szétbontották alkotóelemeire, és raktárba hurcolták.

Sztálin halála után az olvadás jele Aradon az volt, hogy a magyarság visszakérte magának a Szabadság-szobrot. Ezúttal talán sikerül, reménykedtek az emberek, amikor kőművesek jelentek meg a főtéren és hozzákezdtek a szobor ott maradt, rongálódó talpazatának a kijavításához.

Háromszáz aradi román értelmiségi, párthűségüket naponta bizonygató tanárok, orvosok, pártaktivisták egyenesen a párt főtitkárához fordultak, levélben tiltakoztak a "horthysta merénylet" ellen. De azért az alapzatot tovább készítették a Szabadság-szobornak. Csakhogy október 23.-án kitört a magyar forradalom.

Bukarestben levonták a "tanulást"; a magyar nép megbízhatatlan, ellenforradalmár... Arad főterén egy reggelre magas deszkapalánk fogta körül a szobor talpazatát.

Majd két év múlva, pontosan a főtér közepén, a Szabadság-szobor helyén, ünnepélyesen felavatták a Román Katona Emlékművét.

Mikor 1989 decemberében megdőlt a Ceausescu-diktatúra, az aradi magyarság a legelső tennivalók közé számította a Szabadság-szobor kiszabadítását várbeli fogságából. Ugyanis az 1956-os szoborállítás meghiúsulása után, a széttört darabokat a lovardából átszállították a várba.

Mózer István a helybeli magyar napilapban mindjárt 1990 elején cikkezni kezdett: állítsuk helyre a Szabadságszobrot.

Évekkel később aztán Orbán Viktor miniszterelnök nyíltan felvetette román kollegájának, Radu Vasilénak, hogy a 150. évfordulót tiszteljék meg közösen a Szabadság-szobor újbóli felállításával. Radu Vasile ígéretet tett, hogy feloldják a szobor várbeli fogságát, újra felállítják az emlékművet, talán egy ezután létesítendő "barátsági parkban", más szobrokkal egyetemben. Ezzel kiállították a "fogoly" szabadulólevelét.

1999. szeptember 21.-én a törvény rendelkezett arról, hogy az aradi várban őrzött szobrot átadják a minorita rendnek, és az átadásnak tíz napon belül meg kell történnie. *

A minorita atyák még Szent Ferenc életében, 1220 körül megjelentek Magyarországon. Ekkor alapították az első magyar rendtartományt. 1627 után külön rendtartomány állott fenn Erdélyben. Aradon, Kézdivásárhelyen, Lugoson, Nagybányán, Pancsován a minorita atyák vezették a plébániákat is. Trianon után öt rendház maradt meg Erdélyben: Aradon, Marosvásárhelyen, Lugoson, Nagybányán és Kézdivásárhelyen.

Az 1948-as esztendő - az egyházak ellen indított hadjárat kezdete - sorsfordító volt a minoriták életében is. A rend nyilvános működési jogát megvonták, új tagokat nem vehettek fel, iskoláikat, intézményeiket, lapjaikat, nyomdáikat államosították. Az aradi szerzeteseket kényszerlakhelyre számúzták, volt, akit börtönbe zártak.

Csak kilenc év után, 1957-ben engedett vissza a hatalom néhány pátert, de szigorú állami ellenőrzés alatt maradtak, a közéletben nem vállalhattak szerepet, szerzetesi ruhájukat nem viselhették... Olvastam valahol, hogy a Szabadság-szobor felállítása után Ferenc József soha többé nem tette be a lábát Arad városába.

Egy ötvenmilliós birodalom ura félt tizenhárom halott tábornoktól?

Mióta a főtérről eltűnt a Szabadság-szobor, a minorita templom impozáns épülete és szelleme lett a szabadságvágy megtestesülése az aradi magyarok számára. Akkor is, amikor a szerzeteseket kiharcolták a templomukból, és még inkább, mikor létszámban jóval kevesebben szolgálhattak itt megint. Nélkülözhetetlen munkát végeztek a minoriták az aradi magyar oktatás két és fél évszázadában. Immár nincsenek meg ehhez az anyagi és személyi feltételeik. A hitoktatásban azonban részt vettek a diktatúra idején is.

Amikor a kormányrendelet megjelenését követően nyomban dönteni kellett a Szabadság-szobor darabjainak új, immár "magyar kézen" lévő menedékhelyéről, természetesen a minorita rendház udvarára esett a választás.

A kormányhatározat tíz napban szabta meg a Szabadság-szobor átadásának idejét.

Napokig nem történt semmi, végül az utolsó nap a várparancsnok üzent a minorita rendházba: vihetik a szobrot. Mikor kigördült az autó a vár kapuján, a város minden magyar templomának tornyában egyszerre szólaltak meg a „harangok”, és zúgtak, amíg "Hungária", a fenséges szépségű nőalak meg nem érkezett a rendház udvarára.

* *Dávid Ibolya* igazságügyi miniszter asszony, aki igencsak szívéen viselte az ügyet, személyesen vállalta a Szabadság-szobor átadásának felügyeletét

** magyarországi köztudatunkban igencsak sovány híradás él erről a harangzúgásról, pedig meghatározó és többre méltó (az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek szerkesztőségi megjegyzései)

Erősen a témához kapcsolódik, ezért itt közöljük - szintén utánnnyomásban - az Arménia 1892 márciusi számából a következő felsorolást.

Hazai krónika

A '48-as szabadságharc aradi elítélteit közt örmények:

Fejér János százados (születési helye: Egerbegy)

Fejér József főhadnagy (sz.h. Egerbegy)

Gorove Antal testőrhadnagy (sz.h. Toposztzo)

Hankovics György főhadnagy (sz.h. Nagyvárád)

Hollósy József hadnagy (sz.h. Kertemics)

Keresztes Ferencz főhadnagy (sz.h. Arad)

Keresztes Lajos hadnagy (sz.h. Temesvár)

Kiss Ernő tábornok (sz.h. Temesvár)
Lázár Vilmos tábornok (sz.h. Nagy-Becskerek}
Lukács Dénes hadnagy (sz.h. Nagyvárad)
Márkovics Vincze főhadnagy (sz.h. Nagyvárad)
Papp Mihály hadnagy (sz.h. Egerbegy)

Más helyütt elitélt, de Aradra vitetett torontálmegyei képviselők:
Karácsonyi Antal, Kristóf Lajos és Mártonffy Károly.

**Emlékezés dicső magyarörmény eleinkre:
Szilágyi Dezső, Lukács Béla**

Részlet *Nemeskürty István: A kőszívű ember unokái - A kiegyezés utáni első nemzedék 1867-1896* című könyvéből

Szekfű Gyula felháborodottan fitymálja Szilágyit:

"*Szilágyi Dezső* e hanyatló magyar közéletnek tipikus alakja: a nagy parlamenti debatter, a kötélizmú akrobata, ki ellenfeleit mesterfogásokkal dönti porba és a tömeg tapsvihara közt teszi lábát nyakukra... reggeltől estig pártok szétbomlasztásán, kormányok buktatásán, vetélytársak eltüntetésén töri hatalmas elméjét. Ha Széchenyi ismerte volna, róla mintázza a politikai gyűlölködést." (Három nemzedék, negyedik könyv, második fejezet.)

Ha Széchenyi ismerte volna... De Szekfű sem ismerte, Szilágyi Dezső (1840-1901.07.31.) halálakor Szekfű mindössze tizenhét éves volt; akik viszont személyesen ismerték, mint olvashattuk, kivételesen nagyra becsülték.

Hát persze hogy parlamenti debatter volt, mi más lehetne egy ellenzéki politikus? Az a dolga, hogy bírálja a kormányt. Szilágyi ezt tette, kövekezőképp helytelenítette Tisza politikáját.

A kérdés az, mit tett. Alkotott-e egyáltalán, vagy csak bírált, rombolt?

Életéről annyit, hogy atyja nagyváradi ügyvéd, öccse, Ete, hírneves kolozsvári szemészprofesszor volt, édesanyja, Lukács Anna pedig annak a Lukács Dénes cs. kir. tüzérszaktisztnek a húga, aki 1848-ig Ferenc József katonai szakoktatója volt, a szabadságharc idején pedig honvéd tüzérműszaki főnök, akit ezért Haynau halálra ítélt, majd az ítéletet kegyelemből börtönbüntetésre változtatták. (Talán mert Ferenc József emlékezni kegyeskedett volt tanárára.) A nagy magányosnak, akit Harmincad utcai legénylakásán egy forró nyári reggelen szívroham áldozataként talált hálószobájának szőnyegén inasa, 1889 tavaszától 1895 januárjáig volt alkalma bizonyítani: a bukását közeledni érző Tisza, hogy kormányelnöki székét mentse, meghívta igazságügy-miniszternek.

Hanák Péter írja Szilágyi Dezsőről, napjainkban:

"Maradandót az igazságügy modernizálásában alkotott. Nevéhez fűződnek a liberális jogrendszer kiépítésének olyan jelentős alkotásai, mint a büntetőperrendtartás és az esküdtszéki bíráskodás kidolgozása, az örökösödési eljárás szabályozása a magánjogban, a közigazgatási bíróság, illetve a képviselő-választások feletti kúriai bíráskodás bevezetése a közjog területén." (Magyarország története 1890-1918. I. 86. -1978.)

Hát ez bizony nem kevés. Végülis mi más egy igazságügy-miniszter feladata, mint - többek között - a felsorolt kérdések megoldása?

Lukács Bélára (1847 -1901; öngyilkos lett) a kereskedelmi tárcát bízta Wekerle. Lukács 1872-től volt képviselő, 1887-től pedig Baross Gábor idején államtitkár. Az a típusú irodalmár-politikus-szakember, akit a hetvenes évekről szólván már bemutattunk.

1872-ben publikálta *Az arany rabjai, elbeszélések Erdély aranyvidékéről s a bányászok életéből* című novelláskötetét, benne - talán először! - Varga Katalin históriájával. A novellák másutt nem olvasható részeket közölnek az erdélyi aranybányászatról. Irodalmi körök annyira kedvelték, hogy *A Hét* 1889-ben arcképét is közölte. Alapvető tudományos munkája az 1848-49-i pénzügyekről írott dolgozata. Erélyes, sikeres, jól szervező szakember volt. Életét azonban végig befelhőzte tragikus gyermekora. Lukács Béla édesatyja, Simon ugyanis az erdélyi Zalatna városában bányamérnök-bányatulajdonos volt, és az 1848 őszi román vérengzés idején az akkor másfél éves Lukács Béla kivételével az egész családot: apát, anyát és öt gyermeküket, több száz más magyarral együtt, lemészárolták a császáriak által felbujtott románok. A másfél éves Lukács Bélát a véletlen kímélte meg; ettől kezdve rokonok nevelték, kézről kézre adták. (Családja rokonságban volt Szilágyi Dezső családjával. Mint említettük, Szilágyi Dezső édesanyja Lukács Anna volt.)

(A Nemeskürty-könyvrészletben említett zalatnai tragédiáról így ír az Erdély története, Budapest, 1986, 1402-1403 oldal. Magyarázatul: "katonaság" és "erőd" a szövegben a császáriakra vonatkozik)

"Miért kellett például Gyulafehérvár magyar lakosságának mintegy másfél száznyi nemzetőrsége ellen a környék román parasztságát mozgósítani, amikor a városka Erdély egyetlen modern, ágyúkkal jól felszerelt erődítményének tövében feküdt? Vajon nem azért, hogy... /a félelem légkörében - dcs megjegyzése/...a katonaság közvetítsen a románok és a császár hűségére kényszerítendő magyarok között. Nagyszeben szomszédságában, Kisenyeden két napig ostromoltak a román parasztok egy nagyobb udvarházat, ahova mintegy száz nemes menekült a családjával együtt s a katonaság itt még közvetíteni sem próbált.

A katonai vezetés a román népfelkelésre bízta Zalatna város és az Alsó-Fehér megyei hegyaljai falvak magyar nemzetőrségeinek lefegyverzését, amikor köztudomásúlag itt már korábban igen elmérgesedtek az ellentétek. Aztán parasztházak és kastélyok, falvak és városok borultak lángba a megtorlás és a bosszúállás törvényszerűségei szerint."

A Kincses városból

B. Kovács Júlia kolozsvári tudósításai:

Néhány hete Kolozsvár szépre, jóra, hitre vágyó közönsége és közössége a Római Katolikus Nőszövetség új otthonában gyűlhet össze tartalmas, meghitt, erőt, adó együttlétekre.

Nagy örömeinkre szolgál, hogy március elején az "Armenia" Örménymagyar Baráti Társaság tagjai az örménymagyar *Lászlóffy Aladárnak*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tiszteletbeli tagjának és a Fővárosi Örmény Klub többszörös vendégének, jó barátjának irodalmi estjére gyűltek össze. Íme, a helyi sajtóban megjelent beszámoló.

Szabadság, 2001. március 8.

Költői globalizáció, Lászlóffy Aladár irodalmi estje

Mintegy százhusz érdeklődő előtt tartotta meg kedden a Római Katolikus Nőszövetség (RKN) Szentegyház utcai székházában irodalmi estjét Kossuth-díjas költőnk, Lászlóffy Aladár.

A rendezvényt az RKN Schuller Hajnal által irányított csoportja, a Szent Gábor-kör szervezte, de sikeréhez a Római Katolikus Líceum diákjai is hozzájárultak.

A zsúfolásig megtelt, elegáns RKN-előadóteremben már az ülőalkalmatosságok ötletes elrendezése is jelezte, hogy nem mindennapi produkcióra számíthatnak az egybegyűltek.

Lászlóffy Aladár - akit nagy szeretettel fogadott a tömeg - azonnal kitapogatta a terem pulzusát, és interaktív beszélgetést, együttgondolkodást gerjesztő vitaindítóval kezdte el irodalmi estjét. A költőnek a lehető legaktuálisabb politikai és társadalmi eseményeket, illetve jelenségeket sikerült másodpercek alatt átfordítani, "átvetíteni" az irodalom, a művészet és a vallás vásznára.

Beszélt az árvizekről és a lelki árvizekről, a hirosimásításról és a szoborrobbantásokról, az emberiség jövőjéről és a teremtésről.

Eredeti képzetársításai lekötötték a termet, és felcsattanó taps jelezte, ha a társadalomkutató, illetve kisebbségi politika porondjára el-elkanyarodva sikerült valamire "látványosan" rátapintania.

A szerző első "vitapartner" a hallgatóság soraiban álló pápai prelátus, *Czirják Árpád* volt, aki jól érezte meg, hogy a jelenlevőket - főleg a rendkívül nagy számban megjelent fiatalokat - mennyire foglalkoztatja az ún. globalizáció, így ennek univerzális összefüggéseiről faggatta a költőt.

Lászlóffy Aladár a rá annyira jellemző nyitottsággal és eredetiséggel "kezelte" a témát, jelezve: a globalizáció nem küszöbön álló válság, hanem egy kihívás. Lényegében arról van szó: meginognak az értékrendek, és az érintett közösségektől függ, hogy ezek összeomlanak, vagy csak meginognak.

A globalizációval kapcsolatos kérdésözönre (volt aki az úgynevezett. újtranszszilvanizmus szemszögéből közelítette meg a témát) a költő újabb verseivel, illetve frappáns, anekdotákkal színezt, közérthető és logikus eszmefuttatásokkal válaszolt.

- Én nem hiszek a globalizációban - mondta végül, és mindnyájunk sorsát a Jónásiban vélte felfedezni: küldetését mindenkinek be kell fejezni, de ennek időtartama és körülményei "nem globalizáltak", hanem nagyon is emberre szabottak, nagyon is magányosak.

Szabó Csaba (Kolozsvár)

Gratulálunk az "Armenia" Örménymagyar Baráti Társaság azon tagjainak, akik a Sapientia Alapítvány doktori, illetve kutatói ösztöndíját pályázati úton elnyerték. Ezek:

Sztranyiczki Szilárd (jog),
Joikits Melinda (irodalomtudomány),
Szenkovits Ferenc (matematika).

Hiradó

A Fővárosi Örmény Klub szokásos klubestje 2001. április 19-én lesz a Magyarok Házában, Budapest V. kerület, Semmelweis u. 1-3. alatt, a Zeneteremben.

Folytatjuk a gyűjtést a gyergyószentmiklósi, és az erzsébetvárosi templom felújítására! Kérünk mindenkit, támogassa ezt a fontos célt, műemléktemplomaink megőrzését. Az adományokat az impresszumban közölt címen (az EÖGYKE székhelyén) és bankszámlán is el lehet juttatni.

A számlaszám: 10100792-72594972-00000007

Könyvadományokat gyűjtünk a TÉKA könyvtárának támogatására! Elsősorban a magyar irodalom alapműveire számítunk!

Gyermekrajzpályázat. "Mit jelent számomra Szent István és országa, a keresztény magyar államiság 1000 esztendeje" című rajzversenyünkre a jelentkezés határidejét 2001. április 30. napjáig meghosszabbítjuk. A versenyre 18 éves korig várjuk a jelentkezést a rajzok megküldésével (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 1251 Budapest Pf. 70.) A rajzok hátoldalára kérjük ráírni az alkotó nevét, címét, telefonszámát és születési dátumát. Várjuk ifjú művészpályázók jelentkezését is a rajzkiállítás megnyitó műsorához.

Nagy érdeklődés kísérte dr. Issekutz Sarolta, az EÖGYKE elnöke előadását a Szent Margit Gimnáziumban indított "Templom és iskola" előadássorozat "Ember és erkölcs" c. első tanácskozásán. Felkért előadóként az "Örmények Magyarországon" c. előadásában történelmi adatokkal bizonyítottan emelte ki azt aényt, hogy a hazai kisebbségekkel ellentétben Magyarországon sohasem volt örmény kérdés, mert a betelepülés után - amelynek 2002-ben ünnepeleljük 330 éves évfordulóját - őseink tiszta szívvel magyarrá váltak, örmény gyökereikre büszkén, hagyományaikhoz, vallásukhoz ragaszkodva. Sajnálatos, hogy a XX. század utolsó éveiben a Szovjetunióból gazdasági megfontolásból hazánkba vándorolt örmények "örmény kérdést" szítottak, kisebbségként magukat állítva egyedül örménynek. Morális gátat nem ismerve még a történelemhamisítástól sem riadnak vissza. Vezetőjük - egy kézben politikai, gazdasági, egyházi és média hatalmat koncentrálvá - kezd a történelmünk sötét korszakainak még sötétebb vezetőire emlékeztetni.

Természetesen csak kisebbségi mértékkel, de ez is súlyosan romboló hatású, különösen a tömegtájékoztató félrevezetése miatt.

A történelemtanárok, könyvtárosok, civil szervezetek képviselői érdeklődéssel hallgatták a hazai történelmi örménység, a magyarörmények dicső múltjáról szóló előadást, amelyből igen kevés tárgyi ismerettel rendelkeztek. Megállapították, hogy a történelemoktatás súlyos hiányait sürgősen orvosolni kell. Ugyanakkor megdöbbenéssel hallgatták a napjainkban zajló, hihetetlennek tűnő történéseket, a római katolikus örmény templomnak, múzeumnak egy újonnan alakult "egyház" által véghezvitt elbitorlásáról, a napjainkban is gyakorolt szovjet módszer változatlanul, büntetlenül folyó alkalmazásáról.

(M)

Március 15 AZ EÖGYKE KOSZORÚI

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület delegációja két méltó koszorúzáson vett részt az Egyesület nevében az 1848-as forradalom és szabadságharc évfordulójával kapcsolatosan. Az elsőre a Duna-parton álló, jól ismert Bem-szobornál került sor március 14-én délelőtt.

A Bem-szobor különleges helyet foglal el Budapest szívében. Egyrészt a tábornok, az "apó" (teljes nevén *József Zachariasz Bem*) a szabadságharc egyik legkedveltebb alakja. Az őt övező, korabeli, szeretettel teli tiszteletet remekül közvetíti számunkra a "Bem apó" elnevezés. Kevés alakja van a magyar történelemnek, akit ennyire meghitt, kedves jelzővel emlegetünk. Azok közé tartozik, akik alakjukkal és viselkedésükkel méltóképpen képviselik 1848-49 csodálatos igyekezetét, a nemzeti szűkkebléség távoltagezését, a szabadságharc sok nemzetet átölelő jellegét.

Másrészt a budai Bem-szobor az, amely nemcsak a XIX. századi magyar-lengyel testvériséget, de ennek a két népnek XX. századi kézfozását is jelképezi, hiszen 1956 október 23-án a Műegyetem diáksága s a hozzájuk csatlakozó sokezer ember ide vonult először, hogy hangot adjon szolidaritásának a lengyelországi "eseményekkel" kapcsolatban s itt hangzott el

először sok minden, így például a nemrég elhunyt *Sinkovits Imre* előadásában Petőfi Nemzeti dala...

Eszünkben járt mindez 2001. március 14-én.

A magyarországi lengyelek egyik civil szervezete - a négy évtizedes múltú Bem József Kulturális Egyesület - koszorúzásához csatlakozott jónéhány lengyel kisebbségi önkormányzat, képviseltette magát a szlovák kisebbség, a Lengyel Köztársaság Nagykövetsége, a II. Kerület Polgármesteri Hivatala és más, lengyel civil szervezetek. Idén első alkalommal köztük volt az EÖGYKE. A koszorúzási ünnepséget Nagy Alicja, a Bem Egyesület elnöke vezette le, aki rövid beszédében meleg szavakkal emlékezett meg 1848/49 lengyel hőseiről, majd elmondta, hogy megtiszteltetés a polgármesteri hivatal és a nagykövetség részvétele. Külön hangsúlyozta, hogy örömeikre szolgál az igen nagyszámú szervezet, köztük két testvér-nemzetiség, az Országos és Fővárosi Szlovák Önkormányzat, valamint első alkalommal az erdélyi magyarörmények képviselőjében az EÖGYKE csatlakozása az ünnepséghez.

Másnap, vagyis 15-e reggelén a budai Várban, a Dísz téren álló honvéd emlékmű volt hasonló ünnepség színhelye. Az emlékmű az 1848/49-es szabadságharc katonái, elsősorban a Várat 1849 május 20-án felszabadító hősök emlékhelye. Ezt a koszorúzást a Budavári Önkormányzat rendezte, dr. Nagy Gábor Tamás polgármester beszélt 1848 márciusáról s az abból következő, ma ránk háruló kötelezettségekről. A koszorúzáson ismét volt cserkészcsapat, itt azonban a Budavári Nagyboldogasszony templom csapata. Természetesen képviseltették magunkat a kerületben működő politikai pártok, számos civil szervezet, valamint az I. kerületben önkormányzattal bíró összes kisebbség. A civil szervezetek között ismét jelen volt az EÖGYKE küldöttsége, hogy minden magyarörmény nevében elhelyezze koszorúját.

Úgy éreztük, hogy mindannyiunkra, akik ott voltunk - nemzetiségi és kulturális kötődéseinktől függetlenül - az áradó fény alakjában ránk mosolygott valami a közös, nemzeti múltból, amely összeköt, kötelez.

És amelyből csakis a jövő felé nézhetünk.

dcs

Márciusi aranyeső

A természet újjászületését élvezhetjük a csodálatos virágpompában. Ehhez hasonló érzésem támadt a márciusi magyarörmény kiállítási programokat járva. Valójában már februárban kezdődött, hiszen önálló tárlata volt *Kopacz Mária* kolozsvári festőművésznünknek és saját rendezésű kiállításunkon is 12 képző- és iparművésznünk állított ki szebbnél szebb műtárgyakat. Ilyenkor látjuk csak igazán, hogy milyen hihetetlen gazdagok vagyunk!

Március 15-én *Beczásy Antal* festőművész kiállításának megnyitóján vehettünk részt a Magyarok Házában. Hatalmas táblaképeinek szín- és formavilága a zenét és mozgást képi eszközökkel ábrázolja. Rendkívül hatásos volt éppen ezért a megnyitón a csángó zene és tánc "aláfestés". A művész igazi mesterének Zsögödi Nagy Imre festőművészt vallja. Idézünk hitvallásából: "Képeimmel honosabbá szeretném, akarom tenni a világot legalább azok számára, akik látják a képeimet."

Március 20-án Kolozsvári *Szervátiusz Tibor* szobrászművész *Millenniumi Emlékhelyének* avatásán, majd a millenniumi kamara kiállítása megnyitóján vehettünk részt az Erdély Művészetéért Alapítvány jóvoltából (V. Vármegye u. 11.). A tárlat május 20-ig tekinthető

meg naponta 10-18 óra között vasárnap és hétfő kivételével, míg a Millenniumi Emlékhely állandó kiállításként látogatható.

A kis, zárt udvaron kialakított Emlékhely Kolozsvári Szervátiusz Tibor művészetének temploma, oltára a szépen megvilágított Boldogasszony szobor. Áhítatra, imára készlet.

Március 23-án ismét találkozhattunk a művésszel a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kis kertjében, Bartók Béla szobrának felavatásánál, világhírű zeneszerzőnk születésének 120. évfordulója alkalmából, Mindkét eseményen *Rockenbauer Zoltán* kulturális miniszter szép és tartalmas avatóbeszédét hallhattuk, valamint *Petrás Mária* (ének) és *Juhász Zoltán* (furulya) ősi dallamvilágunkat megelevenítő műsorát, a "tisza forrásból".

Ugyancsak a Vármegye Szalonban (V. Vármegye u. 11.) nyílt meg március 28-án *Botár Edit* kolozsvári festőművésznőnk "*A történelmi Kolozsvár versben és képekben*" c. kiállítása és könyvbemutatója, *Jancsó Adrienne* Kossuth-díjas előadóművész közreműködésével.

Botár Edit akvarelljei kincses Kolozsvár még megmaradt (lásd túloldali képünket) és már eltűnt szépségeit teszik örökké, nemcsak szívünkben, hanem érzékelhetően is, átadva az utókornak.

A kiállítás május 23-ig látogatható, kedd-péntek 10-18 óráig.

Április 1-én a Gellért Hotel Teaszalonjában *Bocsák Krisztina* festőművésznő kiállításának örülhettünk. A Máramarosról származó fiatal művésznő olajképei az otthonhagyott és lelkében élő tájat varázsolják elénk, az erdélyi dombokat, a patakpartot, az erdei utat. Ahol csend van, meditáció és harmónia.

A kiállítás április 20-ig látogatható 10-18 óráig.

És ennyi szépség láttán még annak is közösen örülhettünk, hogy közösségünk valamennyi ünnepi alkalommal szép számban képviseltette magát.

M

1700 éves örmény kereszténység

Utánnymás az Új Ember 2001. március 4. számából, valamint a szerkesztőség megjegyzése

A Szent Péter bazilikában bemutatott ünnepi liturgián II. János Pál pápa köszönetét fejezte ki az örmény népnek, hogy 17 évszázadon keresztül hűséges maradt Krisztushoz, és ezért a történelem során nemegyszer vére hullatásával és száműzetéssel fizetett. Az örmény liturgiát a pápa vezetésével *XIX. Nerses Bedros* örmény katolikus pátriárka mutatta be arra emlékezve, hogy 301-ben, III. Tiridat örmény király családjával együtt kereszténnyé lett, és nemzetét is megkereszteltette. Attól az időtől az Evangélium és az örmény nép sorsa elválaszthatatlanul egybefonódott.

Az ünnepi liturgia keretében Nerses Bedros pátriárka köszönetet mondott a pápának az örmény katolikus hierarchia tíz évvel ezelőtti történeti újjászervezéséért.

A Szentatya utalt arra, hogy apostoli levelet intéz az örményekhez. Az evangélium hirdetése "megvilágosítást" jelentett az örmény nép számára, és Megvilágosítónak nevezték a nagy szentet, Gergelyt, aki keresztény néppé tette őket. "Emeljük imáinkat Istenhez ezért a megvilágosításáért, mely Krisztusban, a világ világosságában történt meg. Ezt a világosságot még a harcos ateizmus éveinek sötétsége sem volt képes megszüntetni" - mondotta a pápa, aki Szent Gergely eddig Olaszországban őrzött ereklyéjével ajándékozta meg Nerses Bedros pátriárkát.

A szerkesztőség megjegyzése: Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke, Dr. Issekutz Sarolta 2000. szept. 10-én személyesen találkozott XIX. Nerses Bedros Tarmouni örmény katolikus pátriárkával Velencében, a Mechitarista Rend fennállásának 300 éves évfordulója kapcsán, aki megígérte a hazai katolikus örménység írásban is benyújtott kérelmének mielőbbi tárgyalását és rendezését.

Április nagy szülöttei:

Hollós Kornélia Júlia Klára operaénekes
(1827 április 13. -1890 február 10. - következő számunkban)
Korbuly Bogdán és Csasz Magda leánya

Lukács Béla
(1847. április 27. Zalatna -1901.)
Közmunka-, közlekedésügyi miniszter (lásd: 12. oldal)

Utánnnyomás az Armenia, 1892. októberi számából (az eredeti helyesírás megőrzésével)

Kisebb közlemények

Alapítvány a milleniumra. A mondott czim alatt a fölapok: Nemzet, Pesti Napló, Pester Lloyd, Magyar Hírlap, Magyar Állam, Egyetértés stb. szept. 28-iki számaikban nagyfontosságú közleményt hoznak. Mi az alább következő igen érdekes sorokat szó szerint a "Nemzet"-ből vesszük át:

"Szamosújvár város közönsége, méltóan megünneplendő a magyar állam fennállásának ezredéves fordulóját, mint annak idején említettük, egy főgymnasiumnak a városban leendő felállítására 200.000 forintot ajánlott volt fel. E nagy áldozatra a várost figyelemreméltó állami tekintetek indították; első sorban annak tudata, hogy égető szükség van hazafias szellemben vezetett középiskolára a szamosújvári gör. Kath. Püspökség székhelyén.

A közoktatásügyi miniszter elismeréssel fogadta a város ajánlatát s mint leiratában kijelentette, méltányolva a fenforgó közérdekű okokat, bizonyos feltételek alatt késznek nyilatkozott a főgymnasium létesítésére. A város közönsége legutóbbi közgyűlésén tárgyalás alá vette a miniszter által kitűzött feltételeket, a melynek értelmében a város által hozandó áldozat megközelíti a háromszázezer forintot és ezzel a főgymnasium létesítése biztosítottnak tekintendő. Az érdekelt hazafias érzésű lakosság nagy meglepéssel fogadta az ügy elintézését, a mi egyrészt újabb bizonyosságot tesz Csáky Albin gr. miniszter mély államférfiúi belátásáról, más részről fényes világításba helyezi Szamosújvár közönségének áldozatkész hazafiságát is s egyúttal követésreméltó példát nyújt más városoknak is, hogy a millennium emlékezetes ünnepét kulturális alkotásokkal örökítsék meg.

A közoktatásügyi kormány és a város közt létrejött teljes megegyezés remélhetővé teszi, hogy mielőbb a megvalósulás stadiumába lép a szóban forgó főgymnasiumnak ügye s messze kiható új tényezőt nyer benne a nemzeti kultúra éppen azoknak a pontoknak egyikén, a hol ily tényezőnek megteremtését fontos állami tekintetek sürgősen és parancsolólag követelik."

A budapesti örmény kath. Egyház tervezett alakulásáról lapunkban megjelent közleményeket olvasva, egyik olvasónk alkalomszerűnek tartja, azon előkelő társadalmi állású férfiakat,

kiket a magyar-örménység köréből kiemelkedni látunk az egész ország, de különösen a magyar főváros társadalmi és közéletében, a következőkben felsorolni: A gróf Karátsonyi család mellett (mely egyetlen főúri család a magyar örmények között) említendő: Gajzágó Salamon számszéki elnök; Lukács Béla, kereskedelmi miniszter, Lukács Antal, főrendházi tag; Molnár Antal, az országgyűlés képviselőházának jegyzője; Dániel Pál, Dániel Ernő, Lukács László, Issekutz, Márkovics és Papp Géza országgyűlési képviselők; Novák Imre nyug. kir. tábl. bíró, Jakabffy István volt képviselő, Issekutz ezredes, Bogdánffy min. tanácsos, Gajzágó Manó és Czárán e.b. bírák, Jakabffy Ferenc építész, Török János főkapitány és többen nagy számmal a Gyertyánffy, Kábdebó, Patrubány, Kossutány, Verzár, Kazacsai, Eránosz, Gorove, Farkas, Persián és más ismert nevű családokból, úgy hogy a Budapesten lakó örmény családok összes tagjait lélekszám szerint mintegy ezerre tehetjük.
(*"Nemzet"*)

A budapesti örmény kath. Hitközség tervbe vett megalakulásáról már közölt tudósításunk kiegészítésül még megemlítendőnek tartjuk, hogy az eszme mindinkább a megvalósuláshoz közeledik s minden jel arra mutat, hogy nemsokára mindama kérdések illetékes úton meg lesznek oldva, melyek, mint előmunkálatok főleg egyházi szempontból tisztába hozandók lesznek a felállítandó plébánia érdekében. Az ügy élére valószínűleg a fővárosban lakó örmény notabilitások egyike áll a további teendő kezdeményezése céljából; a magyar örménység kitűnőségei között Budapesten a következő nevekkel találkozunk; gróf Karátsony Aladár és Jenő, Lukács Béla keresk. miniszter, Gajzágó Salamon számvevőszéki elnök, Molnár Antal képviselőházi jegyző, Lukács Antal főrendházi tag, Issekutz ezredes és mások.
(*"Pesti Napló"*)

.. ennyi! - mondhatnánk, ha a tényekre, kezdeményezésekre és a dátumokra odafigyelnének... mások is!

(*a szerk. megjegyzése*)

Utóhang egy farsangi dosszié-bogoztatásról...

avagy: Amit lelek azt elviszem, ezért kell Lelsz nekem!" illetve még avagyabb: "Ki korfán kel, aranyjant lel!"

Történ hogy január 18.-i klubnapunkon - felfüggesztve nemzeti gyászunkat, melyet a sohasem volt, de cégbíróságnál bejegyeztetett "egyházunk" által békésen bitorolt, egykori örmény-katolikus templomunkba 2000 okt. 1-én "idegenek" által elkövetett "betörés és rendbontás" miatt éreztünk (ennek mértékét jelzi, hogy az idegenek oly agresszíven imádkoztak, hogy a feladatra és a Kádár Dániel múzeum magaslatán álló Jumurdzsakian testvérünknek a Nagykörösi úti piacról verbuvált ukrán verőlegényekkel kellett körülvennie magát, sőt, néhány agg hulgán ellen a rendőrséget is fel kellett vonultatnia) - egy felhőtlen hangulatú, humorban tobzódó farsangi estet tartottunk.

Erről, akkor még "dcs" szignóval jegyzett szerkesztőnk a Füzetek februári számában - jóllehet hiányosan, de beszámolt. Kovászna ördögének méltó szellemi utóda ugyanis rafinált agyafürtséggel távollétére hivatkozott, amikor a beszámoló egyik legszillogóbb fénypontjának leírásától fosztott meg bennünket. (Ezzel mélyen elgondolkoztatta e cikk szerzőjét, aki ott és akkor jelen volt, a skizofrénia természetéről és megnyilvánulási formáiról).

(*Kösz - a szerk.*)

Rátérve e Durumó II. akkori tetteire, mindenek előtt, talán kevesen vették észre, hogy annyira komolyan elhitette velünk dosszié-bogozási tehetetlenségét és ebből adódó látszólagos

zavarát, hogy n+1-edik "sikertelen" kísérlete alkalmával többen is oda akartunk ugrani a segítség szándékával. (E cikk szerzője - ha későn is, de - még időben kapcsolt).

Újabban "bocs" szignóval álcázott ördögi szerkesztőnk annyira hasonult Tamási Áron csíki ördögéhez, aki a helyi papot is megtévesztvén angyalnak adta ki magát, hogy szükségesnek érezte, miszerint szemüveggel súlyosbított vakbél-komoly ábrázattal csiklandozza nevetőizmainkat több mint félórán keresztül egyfolytában. Arc kifejezését tekintve, akár a szívatültetés poszt-operációs kockázatairól is beszélhetett volna, tudományos alapossággal.

Pedig csak humorátültetésről volt szó, annak legnemesebb értelmében.

Tamási Áron írásainak hiteles tolmácsolásához az anekdotázó, adomázó stílus mellett egy ördögi tréfamester hangja, s az íráson átütő mély humánus átérzése is "kölletik". Sőt, nélkülözhetetlen.

Előadónk mindezek birtokában tökéletes illúziót és Tamási-atmoszférát volt képes teremteni. Az előadás és a humor lendületét "bocs"-nak saját adaptációi sem törték meg, sőt, humorizálva előadott végtelenül komoly mondanivalója is célba ért.

Gratulálunk Hacsekian! Habár egy hajszállal szellemdúsabbra, sziporkázóbbra sikerültél az eredetnél.

A koronát a briliáns Aranyan fordítás tette fel az előadásra - Vivát Béla néninek, nem csak fordítói; költői minőségében is.

Ebben a költeményben egyébként érintettnek érzem magam is, mert gimnazistaként megzenésítettük (persze az eredetit) a Gyertyafény keringő dallamára, és egy április elsején, utólag viharállónak bizonyult magyar-irodalom tanárnőnkét úgy vártuk órára, hogy a falon végigfutó fogásra zakó-akasztóknál fogva felakasztottuk magunkat és kísérteties hangon énekeltük az ily módon kreált "zeneművet".

Béla néni fordításának tartalmi vonatkozásai is egytől egyig ülnek, telitalálatnak minősülnek. Emellett azt is sikerült megtudnunk, hogy az egykori angol királyon kívül - eddig német gyártmányúnak tartott autója is örmény volt.

Sikerült "bocs"-nak tehetségét annak minden vonatkozásában megcsillogtatni (írói, dramaturgiai, nyelvészi, költői, humorista, stb.), örülök ennek személy szerint is.

Végezetül, intelemként: tűzre-vízre vigyázzatok, hogy az ideiglenesen hazánkban állomásozó (és randalírozó) Edvardian király angliai hadai és a hozzácsapódó ukrán szabadcsapatok le ne nyúlják a házatok.

2001. 04.03.

Hanusz Gyula

(Ama "zakófelakasztós ének" jogos és stílszerű, hiszen a Gyertyafény-keringő eredetileg egy ezeréves, welszi-kelta bárd-dallamból lelt keringővé.

Az írás többi megállapítása a szerző saját véleménye, amelyekkel a szerkesztő örömmel, és köszönettel egyetért.)

Utánnymás az Armenia 1892. áprilisi számából

Emléklapok az 1848-49-iki magyar függetlenség harcaiból.

(Czetz János tábornok):

A felsőbbiséget, melylyel Kossuth Magyarországon bírt, nemcsak személyes tehetségeinek lehet tulajdonítani, hanem annak a körülménynek is, hogy a legtöbb intéző államférfiú lassanként visszahúzódott a nyilvános élettől; tehát azok is, kik a harcz előbbi tetteiben - a bécsi kormányhatalommal szemben - részt vettek. Batthyány, mihelyt lemondott a miniszterelnökségről, felhagyott minden egyenes kezdeményezéssel a magyar politikában, és csak arra törekedett, hogy a harczoló hadseregek között közvetítést létesítsen, - a mit

Windischgratz bosszúsan visszautasított. Deák mindjárt kezdetben kijelentette, hogy ő nem képes ennek az irányzatnak párthíveket szerezni; adminisztrálta ugyan a hivatalát és igyekezett is a márcziusi miniszterium első napjaiban egy törvénykönyvet összeirogatni, - azonban Batthyányi kívánsága szerint fokozatosan a közvetítő szerepét vállalta magára, de eredménytelenül.

Wesselényi vén és vak volt és habár beleegyezett abba, hogy Eötvössel együtt menjenek el abba az értekezletbe, mit Bécsben a cseh követek visszautasítottak, de sem ő, sem Eötvös több részt nem vettek a nyilvános ügyekben. Széchenyi megijedvén attól, hogy ezt az eredményt az ő előbbi buzdításai, miket a magyar érülethez intézett, idézték elő, elveszté esztét és ekkor tébolydában volt. Így a Magyarországon kiemelkedett államférfiak közül egyedül Kossuth volt az, ki még a közönség szeméi előtt maradt. Ékes-szólása, melylyel senki sem versenyezhetett és a magyar nemzeti érület iránt tanusított rokonszenve páratlan hatalmat adott kezébe és miután Bemben felfedezte a katonai lángészt, oly befolyást biztosított magának Erdélyben, mely állását rendkívüli módon megszilárdította ... De nőtt bizalmatlansága Görgei iránt is.

A függetlenségi nyilatkozat közzététele után nem egy-két magyar tiszt mondott le. Görgeinek magatartásából, ki akarata ellenére megtartotta ugyan a fővezérséget, mind inkább kitűnt, hogy ő Kossuthnak ellenmása. Ez a kölcsönös gyanúsítás, mint legfőbb ok, vezetett azon lépéshez, mely katonai ítések véleménye szerint a legszerencsétlenebb volt az egész hadjáratban. Ugyanis április 26.-án Görgeinek és Klapka tábornoknak sikerült, kétségbeesett hadutazás után Komárom várát az osztrákok kezéből kiragadni; - mire Klapka és még más főnökök azt hitték, hogy Görgei ezt a sikert kizsákmányolva Győr felé fog előre nyomulni, hogy a közlekedést Béccsel újra megnyissa. Azalatt Kossuth nyugtalanul fáradozott, hogy Pest ne maradjon még továbbra is az osztrákok kezében; azért azt kívánta, hogy fordítsa Görgei harczeréjét a főváros felszabadítására. Görgei és a többi katonai főnök abban a hitben élt, hogy ez az eljárás nagy tévedés lenne; azért fel is fejtette okait, hogy miért nem teljesíti rögtön Kossuth parancsait: Ha ő kivívott előnyeiket követve berontana Ausztriába, akkor - hite szerint - Magyarországon azonnal kikiáltanák a köztársaságot és így lehetetlen lenne a kiegyezés az osztrák kormánnyal; ellenben ha megszállja Pestet, ezáltal olyan előnyös alapot nyerend, hogy az osztrákok kénytelenek lesznek Magyarországnak megadnia a módosított alkotmányt (had- és pénzügyminiszter nélkül); és ez volt az ő legfőbb óhajta is. Így történt, hogy május havának legnagyobb része Buda ostromlásában pazaroltatott el, az osztrákok pedig azalatt Magyarországon tágasb tért foglaltak ... És míg Kossuth nehezen tartotta fenn magát Görgei ármánykodásaival szemben, azt a hírt hallja, hogy egy hasonlatlanul félelmetesebb ellenség jelent meg hirtelen a csatatéren.

Ugyanis május 1-én intéztek Ausztriából formaszzerű kérelmet az oroszokhoz, hogy ezek a magyarokkal szemben, nyujtsanak nekik segílyt, ... és az orosz erők júniusban már mutatkoztak a Kárpát-szorosokban. Június 17.-én találkozott Szabó ezredes az orosz ezredekkel a Tömösi szoros közelében. Kezdetben azt hitte, hogy csak néhány csapattal van dolga; de az ütközet alatt több meg több csapat jött elé úgy, hogy Szabó kénytelen volt hátrálni.. Két nap múlva érkezett meg Kiss ezredes élén néhány székely csapatnak, hogy a beütést visszaverje és míg azok, kik a hegycsúcsokat megszállva tartották, köveket és faderékeket vetettek az oroszokra - az a 400 ember, kik az utat zárták el, oly bátran állott ellen az oroszoknak, hogy ezek a harc elején visszahúzódtak; de Kisst egy golyó földre teríti, miért csapattja elfutamodott. Május végén Bem visszatért Erdélybe és arra törekedett, hogy a székelyeket összegyűjtse; lelkesítő felszólításokat intézett hozzájuk, melyekben megemlékezett azon hőstettekről, miket a mult télen felmutattak. Június 25.-én ismét elfoglalta Beszterczét és nyílt téren az egyesült orosz-osztrák hadtesttel találkozott. Hét óráig ellentállott nekik, de mivel új erősítéseket kaptak, Bem kénytelen volt hátrálni. Az oroszok rendkívüli nagy száma - meglepte Bem csapatait... Az ellenség elárasztotta az egész országot;

Nagyszebent elfoglalta, ismét elvesztette, újra elfoglalta és áug. 5.-én az ismét az oroszok kezébe került.

Kossuth tett még egy próbát: Görgei helyébe Mészárost tette; de kénytelen volt a parancsnokságot újra Görgeinek átadni; elvesztette ugyan minden bizalmát Görgei iránt, de kényszerülve volt bármely megegyezést elfogadni, csak hogy magát és az országot a bajokból kiragadja. Azonban remélte, hogy nemsokára Görgei helyébe Bemet teheti; ezen törekvése ellen nemcsak Görgei nyilatkozott, hanem Csányi is, ki - egy látszik - Görgeivel rokonszenvezett. Görgei és Csányi minden áron azon voltak, hogy mondjon le. És míg Kossuth habozott, hogy mire tökélje el magát, - azt a hírt hallja, hogy Bem Temesvárnál veszélyesen megsebesült. Bem irt ugyan neki, hogy sebe könnyű ... azután szilárd ellentállásra nógatta. E levél azonban sohase jutott Kossuth-hoz és a legközelebbi tudósítás, mit Bem kapott, az volt, hogy Kossuth lemondott és Görgei nevezetett Magyarország kormányzójává. Erre Bem szemrehányó levelet irt Kossuthnak, azután hadtestével a Bánátba ment Lugos ellen, hogy megtámadja az oroszokat. Dembinski, ki ekkor Bem seregénél volt, nem engedelmeskedett e parancsnak - és Bem csatát veszített. Ugyanaz nap: áug. 13.-án tette le Görgei Világosnál a fegyvert és egész hadseregével együtt egy orosz tábornok előtt (ha jól emlékszem: Paskievics) megadta magát.

Jelenleg úgy tekintik a dolgot, hogy a fegyverletételt katonai okok tették szükségessé: az osztrákok előnyomulása Déli-Magyarországban azalatt, míg Buda ostroma tartott és Erdély elfoglalása az oroszok által: Magyarországot a hódító zsákmányává tették. Ennek daczára többé már nem kétséges, hogy a Görgei és Kossuth között volt ellenkezés és a pártoskodás, mit előbbi a hadsereg közé bevitt, voltak az okok, melyek ezt az eredményt legnagyobb mértékben elősegítették. Aztán Görgei soha sem tudott felvilágosítást adni e kérdésre: Miként történhetett - a fegyverletételt feltételei értelmében - az, hogy míg vele szemben a közböcsánatot (amnestia) osztrák és orosz oly ügyelve megtartották, - addig a tábornokokat, kiknek egyetlen bűne az volt, hogy az ő parancsnoksága alatt szolgáltak, Haynau a leggyalázatosabb halálra ítélte és javaik bírói foglalás alá vétettek? Egyébiránt az is bizonyos - hozakodjanak bármennyi mentséggel elő a világosi fegyverletételtre vonatkozólag, - hogy ez a tett vetett a magyar szabadságharcznak oly váratlan véget.

Bem visszasiétt Erdélybe és igyekezett előbbi hadcsapatait felkelésre bírni; de törekvései eredmény nélkül maradtak. Klapka még egy hónapnál is tovább tartotta fenn magát Komáromban; ellenállása előnyös feltételeket biztosított számára. Bem tábornok és Kossuth kénytelenek voltak Törökországban keresni menedéket.

Czetz János tábornok

. *****

..és az EÖGYKE márcziusa...

Márciusban sok-sok minden zajlott az EÖGYKE háza táján: koszorúzások (lásd: Március 15, az EÖGYKE koszorúi c. beszámolómat a 17. oldalon), számos magyarörmény képzőművész ünneplése, kiállítás- tárlatmegnyitója (lásd Márciusi aranyeső c. írásunkat /M/-től, a 20. oldalon), valamint a Fővárosi Örmény Klub - immár valóban megszokottan magas színvonalú találkozója, ráadásul éppen március 15-én, délután ötkor.

Ám, mielőtt a klubestről beszélnék, történt még valami...

Két nappal a klubdélután előtt, március 13-án, kedden délután nyílt meg az EÖGYKE kiállítása a budapesti Vizivárosban, az I. kerület, Fő utca - Ponty utca sarkán lévő FIDESZ-kiállító teremben, amely *Az 1848-49-es szabadságharc magyarörmény hősei* címet viselte. A ritka dokumentumokból összeállított kiállítást dr. Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissz adományára, Domonkos Béla szobrászművész Kiss Ernő aradi vértanút ábrázoló ovális réz domborműve gazdagította.

És gazdagította az, hogy a megnyitót megtisztelte jelenlétével a Budavári Önkormányzat polgármestere, *dr. Nagy Gábor Tamás*, aki *dr. Issekutz Sarolta* rövid bevezetője után érdekes beszédben, nagy ívben vázolta fel 1848 március 15-ének, a forradalomnak, a szabadságharcban részt vevő magyar és nem magyar származású magyaroknak örökségét. Olyan, mai életünkről szóló, elgondolkodtató következtetéseket hallhattunk, mint például azt, hogy a magyar nemzet fogyását, soványodását nemcsak a háborúk legyilkoltjai és a trianonok növelték, de minden meg nem született ember is.

A rövid megnyitó ünnepség hangulatához hozzájárult *Zábó Gyula* énekművész (a Magyar Rádió kórusának tagja), aki hangszeres kíséret nélkül adott elő erdélyi és magyar dalokat, így természetesen 1848/49 hangulatához illően katonanépeket is. A bársonyos, de erős bariton hangja "betölti a termet", de nem ez a fontos. Zábó egyéniségében van valami elfogódott melegség, ami a dallamon és a tiszta szövegkiejtésen keresztül eljut a hallgatóhoz. A szó legjobb értelmében "megüti" az embert, méghozzá olyan módon (s ez Zábó Gyula legnagyobb érdeme), hogy észre sem vesszük: annyira természetesen énekel, hogy egy percig sem őt, hanem magát az előadott zenét csodáljuk

Egyik produkciója, egy gyergyói székely sirató ráadásul olyan dal, amelyet Kodály Zoltán 1908-ban éppen Gyergyószentmiklóson gyűjtött, jegyzett le.

Aztán a Klubest, 15-én. Azt hiszem, mindannyiunknak igen jól esett, hiszen méltó is volt, hogy a klub háziasszonya, Issekutz Sarolta már korábban úgy döntött; ha a hónap harmadik csütörtöke, hát akkor a harmadik!... Még ha állami ünnep s munkaszüneti nap is. Volt ugyan jó néhány olyan klubtagunk, aki éppen az eseménydús nap révén egyik rendezvényről a másikra loholt, hogy végre a Fővárosi Örmény Klub estjére érjen s innen a műsor végeztével rögtön siessen is tovább valamelyik esti megemlékezésre, vagy éppen fáklyás felvonulásra...

De ők sem bánták meg s azok sem, akik számára a délután kizárólag a klub jegyében telt.

A háziasszony összefogott történelmi visszapillantását értékes, érdekes idézetekkel tette még érdekesebbé, majd következett klubestjeink és más rendezvényeink gyakori, érdemleges művészvendége, *Fogolyán Kristóf* fuvolaművész. Eddig fellépéseiről és közreműködéseiről mindig csak szárazon megemlékeztünk, részletezés nélkül. Így most, az ünnephez ugyancsak méltó zenei estje révén ideje néhány szót szólnunk arról, hogyan is zenél Fogolyán úr.

Ő maga bizonyára nem veszi rossz néven, ha egy igen egyszerű kijelentéssel kezdjük: tisztán, kivehetően szól a fuvolája. Aki hallott már életében különféle előadóktól fuvolajátékot, az tudja, hogy ennek a fafúvósnak (mert, bár ma már fémből készül, igenis a fafúvósok közé tartozik) eleve úgynevezett "fedett" hangja van. Ezért is gyakran hallani homályos hangzást. Kristófnál nem! Sőt, ha a zene éppen megköveteli, néha egyenest keményen szól a hangszere, de sohasem élesen. Saját szerzeményeire annyit mondhatunk igen nagy elismeréssel, hogy "anyagszerűek", azaz, mondhatni 'bennük vannak a fuvolában', tehát zeneszerzőként sem tesz erőszakot, nem kíván ráerőltetni olyasmit, ami a fuvola természetétől idegen. Ugyanakkor könnyedén bánik a hangszerrel és elgondolkodtató, tiszta hangzásaival a nehezebb részleteket is érthetővé teszi a hallgató számára.

Köszönjük a márciusi klubestet.

dcs

Tavaszi -2001

(mi múlt el? - márciusi és áprilisi évfordulók)

De: utódja, de: boldog őse... (?)

Kinek vagyunk utóda? Ki járt előttünk? Az ilyen, alapvető kérdéseket felteszi az ember (mint egyén), saját családjával kapcsolatban. És felteszi (mint társadalmi lény), a tágabb közösség, a szülőföld, a nemzet vonatkozásában.

Dehát... őszintén-e, vagy részrehajlóan? Gondolkodni pedig - a mai divat ellenére is - érdemes. Hát nézzük közös, nemzeti életünk utóbbi, néhány pillanatát. Nemrég múlt március, az pedig nálunk, Magyarországon nem is olyan közönséges hónap, hiszen bizonyos márciusban Petőfi állt elő a Nemzeti dallal.

Jön aztán 2001 márciusa s ezúttal nem Petőfi áll elő, hanem ismét vele állnak elé:

Például: hova lett a Sándor Segesvár után?

1. Petőfi meghalt, valahol, a harctéren kozák dzsidás döfte le.

Ez szép, ezt tanultuk, ez illik a költő tragikus csodájába, abba, hogy „egy gondolat bántja őt” s inkább csatatéren szeretne meghalni a szabadságért, nem pedig ágyban, párnák közt.

(Volt már Önöknek ágyban, párnák közt kiszenvető rokona, ismerőse? Olyan, aki gyógyszerekkel "életben" tartva végezte, holott esetleg éppen önuralmáról, villámgyors értelméről, csodálatraméltó, szerető humoráról volt ismert? S bevalljuk-e ilyen esetben, hogy... korábbi életéhez képest méltatlan ez az „ágyban, párnák közt”?...Miközben halálhozó, különféle színű "angyalokról" is szól a legutóbbi március...?)

2. Petőfit hadifogolyként - talán sebesültként - Szibériába vitték. Kigyógyult, megnősült, esetleg sok gyermeket nemzett, írt néhány verset is, amelyek saját maga gyenge utánérézései, vagy sem, ez nem olyan biztos, az is lehet, hogy ékes oroszossággal írta őket barguzini tájszólásban, aztán hatvan-nyolcvan vagy akárhány évesen eltemették. Mondjuk, Barguzinban.

(Olvasták Önök *Móra Ferenc* legjobb, legsúlyosabb, legszebb regényét: "*Ének a búzamezőkről*"? De, persze, ugyanide tartozik az erdélyi örménymagyar Czetz János esete is: mert vajon, ha az osztrák hadbírósnak a többiekkel együtt sikerül őt felakasztania, az nekünk "jobb-e", mint az, hogy Czetz Argentínában végzi - menekültként, s igen jól végzi azt, amihez igazán, magas szinten ért: a hadseregszervezést?)

A két "megoldási lehetőség"-ből számomra adódik egy harmadik, ugyancsak márciusi kérdés:

3. Érdekes-e, hogy mi történt Petőfi Sándorral Segesvár után?

Személyes válaszom, amelyet senkire sem kívánnék ráerőszakolni: nem érdekel!

Ugyanannyira nem, mint az sem, hogy valójában melyik kiskún helységben született.

De izgat, izgat és érdekel, egész életem során, hogy

Tüzesen süt le a nyári nap sugára... meg az, hogy

Rabok legyünk, vagy szabadok? meg az, hogy

Magyar vagyok, természetem komoly,

mint hegedűink első hangjai...

Ugyanis, amíg olvasom, addig ez a Petőfi Sándor, a Petrovics nevű szerb származású mészáros fia az én magyar költőm. Amíg még olvassuk, addig a miénk... És addig él is.

Ha viszont már nem olvassuk, akkor arról a női csontvázról tőlem akár még az is kiderülhet, hogy az Arany Jánosé.

Genocídiumok

Bizonyosan emlékszik, kedves Olvasó, arra a bizonyos harangra. Egy John Donne nevű angol költő (1573-1631) versében olvastuk, amely szerint a harang - ugye - mindegy, hogy kiért szól, mert érted szól. Mert mindegy, hogy kinek a kertjét viszi el az árvíz, azzal is Európa lett kevesebb, így hát ne kérdezzük, kiért szól a harang.

"Érted szól!"

Mostanában például világszerte "genocídium-ügyek" vannak, sajnos, virágzik a téma. Persze, jó lenne azt mondani, hogy ez így helyes: kongjanak a harangok, mindegy, hogy kiért szólnak, értünk szólnak.

Csak... esetenként komisz hang vegyül a kongásba.

Két gondom akad ezzel: az egyik, hogy mi mennyi? Hány halott a "sok" halott s hány halott a "kevés" halott? A másik az, hogy melyik halott a "fontosabb"... azaz, végül is: kik vagyunk mi, akikért szól vagy bármikor megkondulhat - a harang?

Az örmények, az örmény származásúak, az örmény kötődésűek némi kevéske elégedettséggel veszik tudomásul, ha végre itt-ott a nagyvilág "hivatalosan" elismeri, hogy 1915-ben (s előtte s utána) török földön rémületes tömegmészárlásokat, örménygyilkosságot folytattak. Törökország persze tiltakozik, kényelmetlenül érzi magát. Feltételezem, hogy számos török embertársam (akit persze nem ismerek, csak hiszem, hogy hozzám hasonlóan gondolkodik), kínosan, sőt, egyenest rosszul érzi magát. Egyértelműnek tartja, hogy szörnyű, ha saját népe, a török, amelyet ő nemzeteként szeret, nekilátott kiirtani egy másik népet. Még iszonyúbb teher számára, ha netán, mondjuk, saját nagyapja vett részt a "dologban". S az efféle múlttal nehéz megbirkózni.

Az ország, a "hivatalos törökség" persze, ódzkodik...

(Az csak mai világunk buta, anyagias szemléletéből következő, mellékes kérdés, hogy Törökország attól fél, a beismerés pénzügyi-kártérítési lavinát indíthat el, s ezt egy szegény ország nem tudná elviselni. Hiába bizonykodnak örmény hivatalos körök, hogy ők bizony csak erkölcsi s nem anyagi kártérítésre várnak.)

És - miután "érted szól a harang" - egy kis hazabeszélés, a bármikori, bárkit kiirtani akaró, bármilyen nemzetiségű indulat ellen: milyen érdekes, hogy a törökök legyilkoltak ugyan 'a Mózeshegy 40 napja' alatt vagy másfél millió örményt s még jóval többüktől elvették mindenüket... ettől mégsem lett Törökország gazdaggá, nem "oldotta meg" saját, gazdasági problémáit...

Az egész ügy legzavaróbb része azonban nem ez az ügy, hanem egy másik, amely ugyancsak mostanában erősödött "üggé". Bocsánat, ha csúnyán fejezem ki magam: újabban "dögivel" találkozunk egyre-másra véleménnyel, "tanulmánnyal" és "bizonyítékkal", miszerint a II. világháború alatt nem is volt holokauszt, nem is igaz, hogy embereket (elsősorban zsidókat) haláltáborokba vittek, de ha igen is, hát nem annyit, hanem kevesebbet.

Ha ilyenkor viccelődni volna kedve az embernek, azt mondhatná: közröhej... Ezek után akár elképzelhetem a következő márciust:

Különböző országok parlamentjei - az ENSz, az EU-Parlament, Franciaország után - sorban elítélik Törökországot az 1915-ös örmény genocídium miatt. Így volna rendjén...

Majd évtizedekig tartó vita kezdődik ifjútörökök és öregörmények, vagy öregtörökök és ifjúörmények között arról, hogy százezerrel több, vagy kevesebb volt-e az áldozatok száma. Kedves Olvasó, furcsállja a kérdést? Hiszen ilyen vita már folyik: "Nem annyi! Hazudnak, kevesebb volt!"

A kérdés netalán az, hogy kevesebb-e négymillió zsidó, mint hatmillió? Tényleg... Kevesebb-e egymillió örmény, mint másfélmillió?

Tessék mondani: kiért szól a harang?

Dávid Csaba

Megkülönböztetett tisztelettel és örömmel köszöntjük az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület nevében *Szervátiusz Tibor* szobrászművészt, aki 2001. március 15-e alkalmából Kossuth-díjat vett át.

Ezúton is kívánunk neki további, egészségben és alkotói lázban telő, boldog éveket, hogy az egész magyarság lelki javát szolgáló, számos alkotással szolgálhassa nemzetét.

- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.
- Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Székhelye:1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest Pf., 70.

Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba

Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: (1) 201-1011, Fax: (I) 201-2401